

บทความวิชาการ

รูปแบบประชาสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ
ชุมชนเลียบบคลองมอญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
Public relations format to preserve the community way of life according to
the Thai Buddhist way, the tradition of giving alms to monks by boat.
Community along Khlong Mon, Lat Krabang District, Bangkok

ปัทมา สารสุข¹

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 5 พ.ค. 2566

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 14 พ.ค. 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 พ.ค. 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือกรณีศึกษาชุมชนเลียบบคลองมอญ เขตลาดกระบังกรุงเทพมหานครให้ประชาชนหันมาอนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนชุมชนเลียบบคลองมอญมีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณีให้แก่ผู้สนใจ สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมงานประเพณีอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น สื่อบุคคล หอกระจายข่าวหรือทางอินเทอร์เน็ต แก้ไขแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ชุมชนเลียบบคลองมอญ บุคลากร มีกระบวนการบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ชุมชนเลียบบคลองมอญ อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ : สื่อประชาสัมพันธ์, อนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทย และประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

Abstract

This academic article aims to propose a form of public relations to preserve the Buddhist way of community. Thai tradition of giving alms to monks by boat. Case study of Chum Son Loei at Mon Canal, Lat Krabang District, Bangkok. Yes. The people turned to preserving the way of communities in accordance with the tradition of offering alms to monks

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

by boat as a auspicious occasion for their lives and public relations among the people of the Mon Canal community to participate in preserving the tradition of offering alms to monks by boat to achieve its goals, such as disseminating information, news, and traditional activities to interested parties. Encourage all sectors to participate in the traditional event freely and evenly. Public relations media such as personal media, don't distribute news or on the Internet, revise plans to promote cultural tourism and the tradition, the public relations personnel, cultural and traditional tourism have a process. Quality management of tourism promotion and cultural and traditional tourism.

Keywords: Public relations media, Preserve the community way of life according to the Thai Buddhist way, Tradition of giving alms to monks by boat

บทนำ

ชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนอีกแห่งหนึ่งที่มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมทางน้ำไว้ได้เป็นเวลาถึง 117 ปี ได้แก่ ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยมีประชาชนในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียงเป็นกำลังสำคัญในการจัดงาน (กองการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.) ความน่าสนใจของประเพณีดังกล่าว นอกเหนือจากความเป็นมาที่ยาวนานแล้ว ยังพิจารณาได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในวันงาน อันได้แก่ การตักบาตรพระร้อยทางเรือ การถวายเพลแด่พระภิกษุสงฆ์จำนวนกว่า 100 รูป และการแข่งขันเรือพายขนาดใหญ่ ซึ่งทุกกิจกรรมล้วนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะความร่วมมือของประชาชนเจ้าของพื้นที่ ดังนั้นการที่ชุมชนเลียบคลองมอญยังคงจัดงานประเพณีของตนได้อย่างต่อเนื่องยาวนานจึงแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ.2554 ที่ชุมชนต้องจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือไปพร้อมกับการเผชิญอุทกภัยครั้งร้ายแรงในช่วงปลายเดือนกันยายน จนถึงเดือนธันวาคม

การเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือของประชาชนขึ้นอยู่กับทำให้ความหมายคุณค่าหรือมุมมองตลอดจนค่านิยมและอุดมการณ์ของประชาชนในชุมชนเลียบคลองมอญที่กำหนดและยึดถือต่อประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือสามารถอธิบายตามแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่นและการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมอญในอดีตประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญมองว่าประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเป็นประเพณีทางศาสนาที่ประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปเป็นประจำทุกปีเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปประชาชนเข้าร่วมงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในฐานะพุทธศาสนิกชนถือเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นโดยมีวัดเป็นหลักในการดำเนินงานร่วมกับตัวแทนของประชาชนในชุมชนและตัวแทนจากชุมชนใกล้เคียงรวมตัวกันในฐานะคณะกรรมการวัดโดยตัวแทนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่

เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมแต่เป็นผู้ใกล้ชิดกับกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชนอยู่เป็นประจำ

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระ ร้อยทางเรือไม่สามารถเกิดขึ้น โดยการเติมเต็มปัจจัยภายนอกไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางวัตถุให้กับท้องถิ่นหากแต่ต้องเกิดจากรักความผูกพันในชาติกำเนิดและความภาคภูมิใจในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจเป็นสิ่งสร้างความเบิกบานทางจิตใจและน้อมนำประชาชนไปสู่ความสงบสุขทางกายและใจเป็นเครื่องตอบสนองและเติมเต็มความสมบูรณ์ในฐานะมนุษย์

ชุมชนจึงควรสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกเพศทุกวัยในชุมชนต้องสร้างความเข้าใจว่าไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งวัฒนธรรม และประเพณีตักบาตรพระ ร้อยทางเรือชุมชนเลียบบคลองมอญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คนมอญพูดภาษาไทยออกสำเนียงมอญ การทำข้าวแช่ การตักบาตรพระ ร้อยส่งเสริมการท่องเที่ยว พัฒนาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของชาวลาดกระบังหรือท้องถิ่นดีขึ้น มีการพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมมากขึ้น ทำให้ชุมชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น เป็นที่สนใจของคนภายนอก ความเป็นเอกลักษณ์ของมอญ

ปัจจุบันโลกได้มีความเปลี่ยนแปลงไป สู่ยุคของเทคโนโลยีต่าง ๆ คิดว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกนี้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของชุมชนชาวมอญอย่างมาก ทำให้คนมอญสืบชาติพันธุ์และประเพณีของตัวเอง มีส่วนทำให้ชาวมอญรุ่นหลังมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง มีผลกระทบคือเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจกับประเพณีหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองเท่าที่ควร ส่งผลกระทบการทำงานของชุมชนชาวมอญคือทำให้วิถีชีวิตของคนมอญเปลี่ยนไปพอสมควร

สื่อประชาสัมพันธ์มีส่วนช่วยสร้างชื่อเสียงให้ชุมชนชาวมอญ และสร้างรายได้ให้ชุมชนทำให้คนรู้จักคนในชุมชนชาวมอญมากขึ้น รู้จักความเป็นอยู่ของคนชาวมอญมากขึ้น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนชาวมอญ เช่น สื่อบุคคล หอกระจายข่าวหรือทางอินเทอร์เน็ต มีการปรับปรุงแก้ไขแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีตักบาตรพระ ร้อยทางเรือ ชุมชนเลียบบคลองมอญ จะทำให้มีคนมาเที่ยวมากขึ้น

ความเป็นมาของชาวมอญในเขตลาดกระบัง

ปัจจุบันกลุ่มคนมอญที่อยู่ร่วมกับคนในกลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เขตลาดกระบังนั้นมีอยู่จำนวนมากพอสมควร มอญที่เขตลาดกระบัง อยู่ร่วมกับคนไทย คนลาว (อีสาน) คนมุสลิม และคนจีน และมีแต่กลุ่มคนมอญล้วนที่อยู่กันเป็นหมู่บ้านเฉพาะ ก็มีกลุ่มชาวมอญในเขตลาดกระบังนั้น ตั้งหลักแหล่งอยู่ในแขวงลำปลาทิว และแขวงทักยาว อย่างหนาแน่นหลายหมู่บ้าน หมู่บ้านชาวมอญแต่ละหมู่บ้านตั้งเรียงรายอยู่ตามริมสองฝั่งคลองลำปลาทิว อันเป็นคลองหลักที่แยกจากจากคลองประเวศบุรีรมย์ไปทางเหนือ สองฝั่งคลองมอญอันเป็นคลองแยกจากลำปลาทิวไปทางทิศตะวันออกและริมฝั่งคลองลำกอไผ่ฝั่งตะวันตก คลองลำกอไผ่เป็นคลองซอย

ที่แยกจากคลองลำปลาทิว ได้แก่ หมู่ 8 หมู่หมู่ 10 แขวงลำปลาทิว ส่วนชาวมอญที่อาศัยอยู่ชายฝั่งคลองมอญ ได้แก่ หมู่ 6 และหมู่ 7 แขวงทับยาว และชาวมอญที่อาศัยอยู่ริมฝั่งคลองลำกอไผ่ ได้แก่ หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 7 แขวงลำปลาทิวชาวมอญทั้งหมดในหมู่บ้านที่กล่าวมานี้ ได้สร้างวัดขึ้นประจำชุมชนของตนเพื่อประกอบพิธีกรรมทั้งศาสนาแต่แรกเริ่ม ที่อพยพเข้ามาตั้งรกราก คือ วัดทิพาวาส ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองลำกอไผ่ และวัดสุทธาโกชน ตั้งอยู่ชิดกับคลองลำปลาทิวปากตะวันออกและอยู่ตรงปากคลองมอญที่แยกจากคลองลำปลาทิว (Research Thai-Mon Ethnic Group at Klong Mon, 2564)

ประวัติความเป็นมาประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ คือ กิจกรรมตักบาตรเทโวโรหณะตามความเชื่อทางพุทธศาสนา เกิดขึ้นโดยประชาชนชาวไทยเชื้อสายมอญในชุมชนเลียบบคลองมอญและประชาชนในละแวกใกล้เคียง เข้าร่วมกับวัดสุทธาโกชน ซึ่งประกอบด้วยเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และคณะกรรมการชุมชน การจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเริ่มขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2437 โดยมีวัดสุทธาโกชนเป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ในอดีตการดำเนินการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเป็นไปตามหลักประเพณีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนโดยจะกระทำกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 คือ หลังจากวันออกพรรษาแล้วหนึ่งวัน ภายใต้ความคิดความเชื่อทางศาสนา กล่าวคือ คำว่า "เทโว" ย่อมาจาก "เทโวโรหณะ" แปลว่า การเสด็จลงจากเทวโลก การตักบาตรเทโวโรหณะเป็นเสมือนการระลึกถึงวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากการโปรดพระพุทธมารดาในเทวโลกและจำพรรษาอยู่ ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเวลา 1 พรรษา เมื่อออกพรรษาแล้วพระองค์จึงเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์มาประทับ ณ เมืองสังกัสสะ ครั้งนั้น บรรดาพุทธศาสนิกชนผู้มีความศรัทธาเลื่อมใส เมื่อทราบข่าวการเสด็จกลับมาของพระพุทธองค์ต่างพร้อมใจกันมารอตักบาตรรับเสด็จกันอย่างเนืองแน่นจนกลายเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา

วัดสุทธาโกชน ร่วมกับชุมชน หน่วยงานภาค รัฐและเอกชน กำหนดจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ณ วัดสุทธาโกชน เขตลาดกระบัง ซึ่งเป็นประเพณีตามวิถีชีวิตท้องถิ่นที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมาของพี่น้องชาวไทยเชื้อสายรามัญหรือชาวมอญ ชาววัดสุทธาโกชน และชาวลาดกระบังที่แสดงออกถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงร่วมกันรักษาประเพณีอันงดงามนี้ไว้ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

กิจกรรมในงาน เริ่มเวลา 06.00 น. ตักบาตรพระร้อยทางเรือ พระภิกษุสงฆ์ 100 รูป ลงเรือรับบิณฑบาตด้วยขบวนเรือมาต ขุดด้วยไม้ตะเคียนทั้งต้น จำนวน 60 ลำ ให้ประชาชนใส่บาตรพระตามแนวคลองลำปลาทิวที่ไหลผ่านบริเวณหน้าวัดสุทธาโกชน สิ่งของที่ใช้สำหรับตักบาตร ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน ข้าวสาร ข้าวสุก อาหารแห้ง ขนมแห้ง ไข่ต้ม ผลไม้ หรือสิ่งของตามความประสงค์ของผู้มีจิตศรัทธาที่มาร่วมประเพณีตักบาตรพระร้อยวัดสุทธาโกชน เวลา 11.00 พิธีถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสงฆ์จากเจ้าภาพที่ได้รับการจองไว้ด้วยชุดสำหรับควา หวานที่สวยงามหลากหลายรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ชาวสุทธาโกชนมีอยู่เกือบทุกบ้านเป็นจำนวนมากกว่า 100 ชุด แต่พระสงฆ์ที่มารับบิณฑบาต จากนั้น เวลา 12.00 น. เป็นต้นไป มีประเพณีแข่งขันเรือพายพื้นบ้าน เป็นเรือที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น เรือเพรียว และเรือมาต เพื่อเสริมสร้างความรัก สามัคคี

ของคนในท้องถิ่น และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังได้มี ส่วนร่วมดำรงรักษาความเป็นไทยให้คงอยู่สืบไป

ภาพที่ 1 บรรยากาศในงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ของชาวมอญลาดกระบัง (ผู้บันทึกสร้างสรรค์เอง)

สำหรับวัดสุทธาโกชน์ นับเป็นวัดเก่าแก่ที่เป็นศูนย์รวมศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีความเป็นวิถีถิ่น วิถีชุมชนของชาวมอญลาดกระบังที่ยึดถือปฏิบัติ สืบต่อกันมาแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้า อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของกรุงเทพฯ เช่น อนุสรณ์สถานเจ้าจอมมารดากลิ่น ผู้ก่อตั้งวัดสุทธาโกชน์ พิพิธภัณฑ์เรือท้องถิ่นกว่า 100 ลำ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตลาดกระบัง ศูนย์รวมวัฒนธรรมประเพณีและประวัติศาสตร์ชุมชนชาวมอญลาดกระบัง และสวนปลาธรรมชาติริมคลองลำปลาทิว

การจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือของชุมชนเลียบคลองมอญ

การจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเป็นกิจกรรมทางศาสนาที่ถือเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญและชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงที่จัดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทำให้ประชาชนในชุมชนทราบกันดีว่า งานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือจะจัดขึ้นในวันอาทิตย์แรกของเทศกาลออกพรรษา สอดคล้องกับผลการศึกษาว่า ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญส่วนใหญ่เข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในระดับการรับรู้ โดยการร่วมรับฟังการชี้แจงหรือการแจ้งข่าวการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในเรื่องของกำหนดการวันงานที่แน่นอน และร่วมรับฟังการชี้แจงกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่กำหนดการประชุมจนถึงกำหนดการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในวันงานประเพณี เช่น กำหนดเวลาในการลงชื่อเข้าร่วมจองสำหรับคาวหวานจำนวนกว่า 100 ชุด เพื่อถวายเป็นภัตตาหารเพลให้แก่พระภิกษุที่มารับบาตรทางเรือในตอนเช้า

ภาพที่ 2 ตักบาตรพระร้อยทางเรือ ของชาวมอญลาดกระบัง
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

พิธีถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุจากเจ้าภาพที่ได้ลงชื่อจัดจอบสำหรับคาวหวานไว้ล่วงหน้า โดยเมื่อใกล้ถึงวันงาน คณะกรรมการวัดและคณะกรรมการชุมชนเปิดให้ผู้มีจิตศรัทธาที่ต้องการถวายภัตตาหารเพลลงชื่อเป็นเจ้าของสำหรับคาวหวาน โดยสำหรับคาวหวานนี้จะไม่ใช่สำหรับใส่อาหารที่หาซื้อได้ตามตลาดทั่วไปเหมือนในปัจจุบัน แต่จะเป็นสำหรับที่แต่ละวงศ์ตระกูลเก็บรักษาไว้ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ มีลักษณะเป็นงานเครื่องแก้วที่ปราณีตบรรจง สวยงาม มีลวดลายและรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งประชาชนในชุมชนเลียบคลองมอญถือเป็นมรดกที่มีเก็บไว้เกือบทุกบ้านและนำออกมาใช้เฉพาะในเทศกาลสำคัญคือ ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเท่านั้น โดยสิ่งของที่ใช้ถวายในสำหรับคาวหวานแด่พระภิกษุ ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู อาหารคาว อาหารหวาน น้ำดื่ม รวมทั้งปัจจัยเล็กน้อยตามความประสงค์และกำลังทรัพย์ของผู้มีจิตศรัทธา

วิเคราะห์การตักบาตรพระร้อยทางเรือของวัดสุทธาโกชน์ และชาวลาดกระบัง แขวงทับยาวเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

1. ประเพณีการตักบาตรพระร้อยวัดสุทธาโกชน์ และชาวลาดกระบังนี้เป็นประเพณีที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี มีลักษณะคล้ายคลึงกับการตักบาตรเทโว เพราะกระทำภายหลังจากวันออกพรรษา แต่มีส่วนที่ต่างกันตรงที่การตักบาตรพระร้อย เป็นการตักบาตรทางน้ำ และจำนวนพระภิกษุที่มารับบิณฑบาตมีจำนวนถึง 100 รูปหรือมากกว่า จึงนับว่าเป็นการทำบุญอย่างยิ่งใหญ่ประการหนึ่ง หากไม่มีความตั้งใจจริง ก็จะทำให้สำเร็จไม่ได้

ภาพที่ 3 บรรยากาศในงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ของชาวมอญลาดกระบัง
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

3. การตักบาตรพระร้อยนี้เป็นประเพณีที่แสดงถึงความสามัคคีพร้อมเพรียงระหว่างชาวบ้าน และแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับวัด คุณลักษณะนี้แสดงถึงความเป็นผู้มีวัฒนธรรมสูง ซึ่งสมควรรักษาคุณธรรมดังกล่าวไว้ให้ยืนนาน

4. การตักบาตรพระร้อยนี้เป็นประเพณีที่ทำให้คนลดความเห็นแก่ตัว เป็นตัวอย่างอันดีแก่เด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนเห็นว่าผู้ใหญ่มีความเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจและกำลังเงิน และมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ตัวอย่างที่พวกเขาเห็นนี้ดีกว่าคำสั่งสอนเป็นอันมาก

5. ประเพณีการตักบาตรพระร้อยของวัดสุทธาโภชน์ และชาวลาดกระบัง มีมานานแล้ว ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวลาดกระบังเป็นอย่างยิ่ง เพราะท้องถิ่นใดมีประเพณีเป็นของตนเอง ย่อมแสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นนั้นเจริญมานาน จึงได้มีอะไร ๆ เป็นของตนเอง และการที่ท้องถิ่นใดมีประเพณีของตนเองเช่นนี้ การที่จะรับวัฒนธรรมต่างชาติซึ่งเป็นของใหม่ยอมเป็นไปได้อีก นับว่าเป็นการดี

6. เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนระหว่างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น กล่าวคือ สภาพท้องถิ่นของวัดสุทธาโภชน์ และลาดกระบังเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่เต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง การกระทำพิธีกรรมใด ๆ จึงต้องจัดให้เหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น ดังนั้นการตักบาตรพระร้อยในตอนเช้าก็ดี และการแข่งเรือ การลอยเรือในตอนเย็นก็ดี จึงเป็นการทำบุญและการละเล่นที่สอดคล้องกับสภาพสังคมได้ดี จนทำให้ประเพณีการตักบาตรพระร้อยทางเรือเป็นศูนย์รวมจิตใจและที่พักพิงของชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาวเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4 เรือชุมชนมอญ เรือแสดงวัฒนธรรมมอญ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

รูปแบบประชาสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหน้าที่ในการวางแผนการดำเนินการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือจะเป็นของคณะกรรมการวัดสุทธาโกชนผู้ประสานงานหลักในการดำเนินการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยอันประกอบไปด้วย ท่านเจ้าอาวาสคนปัจจุบันเป็นประธานการประชุม ไวยาวจรณ์ ประธานและคณะกรรมการชุมชนเลียบคลองมอญ ตัวแทนจากชุมชนใกล้เคียง ผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครูในท้องถิ่น เป็นต้น ได้เล็งเห็นว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้งานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเป็นที่รู้จักออกไปในวงกว้าง จึงมอบหมายให้ท่านประธานชุมชนเลียบคลองมอญ ว่าที่ รต.รามัญ สารพันธ์ุ และครูประจำท้องถิ่น นางปราณีตองงค์ เป็นตัวแทนหลักในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์และการชักชวนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์งานทางด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวให้เข้ามาทำความเข้าใจและเข้ามีส่วนร่วมในงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ โดยหน่วยงานภาครัฐที่ตอบรับและเข้ามาสนับสนุนการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรืออย่างเป็นทางการ คือ สำนักงานเขตลาดกระบัง สภาวัฒนธรรมลาดกระบัง กองการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ส่งผลให้ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือของชุมชนเลียบคลองมอญได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีประชาชนทั่วไปจากภายนอกสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในปีต่อ ๆ มา

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในระดับการมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็น พบว่า การจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือของชุมชนเลียบคลองมอญได้รับความช่วยเหลือด้านการประชาสัมพันธ์และการอำนวยความสะดวกในด้านการจัดเตรียมงานจากหน่วยงานรัฐเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเลียบคลองมอญได้ร่วมรับรู้ร่วมรับฟังการชี้แจงข่าวสาร รวมถึงกำหนดการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ และกำหนดการประชุมเพื่อดำเนินการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรืออย่างทั่วถึง

นอกเหนือจากความร่วมมือแรงร่วมใจของประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญและชุมชนใกล้เคียงที่ยังคงผนึกกำลังกันจัดงานประเพณีตักบาตรทางเรือเหมือนเช่นทุกปีแล้ว ชุมชนแห่งนี้ยังความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะกำลังสำคัญในการสนับสนุนการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรืออย่างสำนักงานเขตลาดกระบังที่เข้ามามีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน

จากการสังเกตปรากฏการณ์และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือประจำปี พ.ศ.2566 พบว่า การประชาสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ชุมชนเลียบคลองมอญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สื่อประชาสัมพันธ์ สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ดีที่สุดในการนำเสนอวัฒนธรรมชนชาวมอญสื่อวิทยุ เป็นสื่อรองที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ โบชัวร์ คัทเอาต์หนังสือพิมพ์ ลงเว็บไซต์ หน่วยงานราชการ สื่อต้องมาเยี่ยมชม สัมภาษณ์คนมอญตามชุมชนต่าง ๆ แบบวิถีธรรมชาติ ที่สามารถประชาสัมพันธ์โครงการชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชมความร่วมมือจากคนในชุมชน และภาครัฐและเอกชน วัด สื่อต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง ปลูกจิตสำนึกในความเป็นมอญให้กับคนในชุมชน สร้างแรงจูงใจทั้งคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า ให้มีความภูมิใจในความเป็นมอญโดยใช้กิจกรรมเข้าช่วย งบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ งบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนกันเอง ไม่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกวันนี้ชุมชนทำกันเอง การประชาสัมพันธ์ ผู้สูงอายุและเป็นผู้ใหญ่คนรุ่นหลัง ต้องให้ขวัญและกำลังใจในการสนับสนุนด้วย วัดมอญควรเป็นหลัก ต้องมีพระสนับสนุน

บทสรุป

การอนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ กรณีศึกษาชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินงานของชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีอุดมการณ์ในการก่อตั้งชุมชนชาวมอญมาจากพระประแดง ส่วนใหญ่มอญลาดกระบังทำเกษตรทำนา การดำเนินการชุมชนดำเนินการกันเอง และมีการรักษาเอกลักษณ์ในชุมชนแบบมีสายเลือดชาวมอญ เกิดจากการรวมตัวของประชาชนชาวมอญ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้เกิดชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง ได้แก่ เรื่องประเพณีวัฒนธรรมมาก

เอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนชาวมอญ ประเพณีการแต่งกาย โจงแจ่ม ประเพณีการทำบุญตักบาตรทางเรือ วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนชาวมอญมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก คนมอญพูดภาษาไทยออกสำเนียงมอญ การตักบาตรพระร้อยทางเรือส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจของชาวลาดกระบังหรือท้องถิ่นดีขึ้น มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมมากขึ้น ทำให้ชุมชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น เป็นที่สนใจของคนภายนอก ความเป็นเอกลักษณ์ของมอญปัจจุบันโลกได้มีความเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคของเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของชุมชนชาวมอญอย่างมาก ทำให้คนมอญสืบชาติพันธุ์และประเพณีของตัวเอง มีส่วนทำให้ชาวมอญรุ่นหลังมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง มีผลกระทบคือเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจกับประเพณีหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองเท่าที่ควรทำให้วิถีชีวิตของคนมอญเปลี่ยนไปพอสมควร

สื่อประชาสัมพันธ์มีส่วนช่วยสร้างชื่อเสียงให้ชุมชนชาวมอญอย่างมากในการเชิญชวนมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ถ้าคนท้องถิ่นไม่ช่วยการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีแล้ว การประชาสัมพันธ์ดีแค่ไหนก็ไม่ใช่ผล สื่อต้องมีส่วนช่วยด้าน วิทยุ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ ถ่ายทอดสืบสานวัฒนธรรมของชนชาวมอญให้ลูกหลานได้รับรู้ สื่อประชาสัมพันธ์ สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ดีที่สุดในการนำเสนอวัฒนธรรมชนชาวมอญ สื่อวิทยุ เป็นสื่อรองที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ โบชัวร์ คัทเอาท์ หนังสือพิมพ์ ลงเว็บไซต์ หน่วยงานราชการสื่อต้องมาเยี่ยม ชม สัมภาษณ์คนมอญตามชุมชนต่าง ๆ แบบวิถีธรรมชาติ ที่สามารถประชาสัมพันธ์โครงการชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชม ชุมชนชาวมอญ มีรูปแบบและวิธีการในการสืบสานวัฒนธรรม และประเพณีภาคกลางปัจจุบันไม่มีกลุ่มคนในการทำกิจกรรมเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์มีทีมงาน ยังไม่มีวิธีการสืบสานที่ชัดเจน ควรมีการประชาสัมพันธ์แทรก่วมกับงานองค์กรอื่น ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมองค์กร ชุมชนชาวมอญในกิจกรรม เช่น จัดงานสงกรานต์ และมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ การตั้งชมรมมอญขึ้นมาให้เป็นรูปธรรม และสามารถสัมผัสได้ ส่วนปัจจัยก็มีอยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้วเพียงแต่ต้องจัดให้เข้ารูปเข้ารอย และสอดคล้องตามฤดูกาล รวมทั้งการสื่อกระจายข่าวของดี ๆ ของชุมชนชาวมอญ การแสดงศิลปวัฒนธรรมนำมา ประสมประสานกับภาคกลาง การละเล่นตามประเพณีต่าง ๆ เช่น ตักบาตรเทโว ผู้ใหญ่ปฏิบัติให้ลูกหลานดู และเป็นผู้นำสืบสานให้คนรุ่นหลังได้เห็น สืบสานวัฒนธรรม ทำบุญตักบาตรทุกเช้า

ปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ กรณีศึกษา ชุมชนเลียบบคลองมอญ แขวงทับยาวเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร คือ ความร่วมมือจากคนในชุมชน และภาครัฐและเอกชน วัด สื่อต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทย ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ชุมชนเลียบบคลองมอญ ปลูกจิตสำนึกในความเป็นมอญให้กับคนในชุมชน สร้างแรงจูงใจทั้งคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า ให้มีความภูมิใจในความเป็นมอญโดยใช้กิจกรรมเข้าช่วย งบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ งบประมาณในการสนับสนุน กิจกรรมในชุมชนกันเอง ไม่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกวันนี้ชุมชนทำกันเอง การประชาสัมพันธ์ ผู้สูงอายุและเป็น ผู้ใหญ่คนรุ่นหลัง ต้องให้ขวัญและกำลังใจในการสนับสนุนด้วย วัดมอญควรเป็นหลัก ต้องมีพระสนับสนุน ปัจจัยที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง คือ ความร่วมมือจากคนในชุมชน และภาครัฐและเอกชน วัด สื่อต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนชาวมอญ เขตลาดกระบัง ปลูกจิตสำนึกในความเป็นมอญให้กับคนในชุมชน สร้างแรงจูงใจทั้งคนรุ่นใหม่ และคนรุ่นเก่า ให้มีความภูมิใจในความเป็นมอญโดยใช้กิจกรรมเข้าช่วย งบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ งบประมาณในการสนับสนุน กิจกรรมในชุมชนกันเอง ไม่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกวันนี้ชุมชนทำกันเอง การประชาสัมพันธ์ ผู้สูงอายุและเป็น ผู้ใหญ่คนรุ่นหลังต้องให้ ขวัญและกำลังใจในการสนับสนุนด้วย วัดมอญควรเป็นหลักต้องมีพระสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

1. การตัดกบตรพระร้อยทางเรือของชุมชนเลียบคลองมอญคาดหวังให้การแต่งกาย การละเล่น การพูด ยังคงอยู่ ให้ประเพณียังคงอยู่ให้มีความทันสมัย ปรับตามยุคตามสมัย
2. ฝากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีตัดกบตรพระร้อยทางเรือต้องถ่ายทอดวัฒนธรรม และมีการประชาสัมพันธ์ทุกสถานที่แทรกเข้าไปเวลาที่มีการอบรม และปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับชาวมอญทุกครั้ง และรณรงค์ให้ชุมชนมาร่วมกันตั้งองค์กรชาวมอญให้มาร่วมกันทำ การไหว้ย่าจอม กินข้าวร่วมกันจนเป็นประเพณี เหมือนการกินขันโตกของชาวเหนือ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษารูปแบบประชาสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยประเพณีตัดกบตรพระร้อยทางเรือ ชุมชนเลียบคลองมอญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครทำให้ได้ทราบว่าการจัดงานประเพณีตัดกบตรพระร้อยทางเรือของชาวมอญมีความคล้ายคลึงกับการจัดงานตัดกบตรเทโวโรหณะที่จัดขึ้นภายหลังเทศกาลออกพรรษาของวัดและชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทย บางพื้นที่เรียกว่า ประเพณีตัดกบตรพระร้อย มีจุดประสงค์เพื่อทำบุญบารุงและสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมีสิ่งที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ คือ รูปแบบจัดกิจกรรมตัดกบตรพระร้อยที่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนริมน้ำที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์พิเศษแตกต่างออกไปด้วยการตัดกบตรพระร้อย "ทางเรือ" นั้นเป็นเพราะวิถีชีวิตของประชาชนที่ผูกพันกับสายน้ำโดยมีเรือเป็นพาหนะหลักในการดำรงชีวิต ในอดีตชุมชนริมน้ำเกือบทุกแห่งในประเทศไทย โดยเฉพาะในลุ่มแม่น้ำภาคกลางและกรุงเทพมหานครจึงปรากฏรูปแบบการตัดกบตรพระร้อยทางเรือให้พบเห็นอยู่มาก แต่ความเจริญก้าวหน้าทางการคมนาคมโดยการสร้างถนนได้ทำให้การคมนาคมทางน้ำลดความสำคัญลงไป ส่งผลต่อบทบาทของแม่น้ำและเรือในวิถีชีวิตของประชาชนชาวน้ำลดน้อยลงตามไปด้วย รวมทั้งความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ไม่ใช่ทางสังคมด้วย เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อวิถีชีวิต สถานภาพ บทบาทหน้าที่ ระเบียบแบบแผน ค่านิยม รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน หากแต่ยังมีชุมชนเลียบคลองมอญเพียงแห่งเดียวในกรุงเทพมหานครที่ยังคงดำรงรักษาและสืบทอดประเพณีตัดกบตรพระร้อยทางเรือของชุมชนเลียบคลองมอญถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญแห่งนี้ โดยงานประเพณีจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ณ บริเวณริมสองฝั่งคลองลำปลาทิว หน้าวัดสุทธาโภชน์ โดยมีกำหนดการที่แน่นอน คือ วันอาทิตย์แรกหลังวันออกพรรษา เพราะวันอาทิตย์เป็นวันที่ประชาชนส่วนใหญ่ว่างเว้นจากการงาน การเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ งานประเพณีตัดกบตรพระร้อยทางเรือจัดขึ้น ณ บริเวณริมสองฝั่งคลองลำปลาทิว หน้าวัดสุทธาโภชน์

บรรณานุกรม

กองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว. (ม.ป.ป.). *คู่มือท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เขตลาดกระบัง*. สำนักพิมพ์พิกเซล แพลตฟอร์ม.

Research Thai-Mon Ethnic Group at Klong Mon. (6 พฤษภาคม 2564). *บทที่ ๒.๑ การนำสู่การวิเคราะห์*. https://www.facebook.com/notes/1007590819721460/?paipv=0&eav=AfZsTToCXwZdo8f8J9wcDuQmdMgadRBSDzP6dhKeNPcVXGAS4UmtSX2pMsSIUwlu_Eg